

Slavko Batušić

Stjepan Miletić in Slovenci

(Prispevek k historiatu gledaliških vezi med Zagrebom in Ljubljano)

Dr. Stjepan Miletić, intendant-reformator hrvatskega gledališča, se je rodil v Zagrebu 1868, umrl pa je v Münchnu 1908. l. Doktoriral je na Dunaju z disertacijo o Shakespearu. V letih 1894—98 je bil intendant zagrebškega gledališča in dvignil ga je na visoko umetniško stopnjo. Izvajal je vsestranski dramski repertoar, obnovil prej ukinjeno Opero, uvedel balet in ustanovil prvo igralsko šolo, odprl je novo gledališko stavbo. Pisal je pesmi, gledališke in književne kritike, podlistke, potopise, komedije, drame, zgodovinske tragedije in operna libreta. Svoje delo in ideje je razložil v knjigi *Hrvatsko glumište*, dramaturški zapisci, I-II, Zagreb 1904.

Neposredne gledališke vezi med Zagrebom in Ljubljano so bile najprej na opernem področju. Ko so v Zagrebu 1870. l. ustanovili stalno hrvatsko Opero, je bil angažiran kot prvi tenor Franc Gerbič. Delal je tam do 1878. l. in pel vse glavne vloge v takratnem repertoarju (Lisinski, Zajc, Mozart, Verdi, Gounod, Flotow itd.). V letih 1875—78 je bila angažirana tudi njegova soproga, sopranistka Milka Gerbič, rojena Daneš. V obdobju 1875—78 je deloval kot prvi bariton Josip Nolli in z največjimi uspehi nastopal kot Luna (Trubadur), Renato (Ples v maskah), Valentin (Faust), Rigoletto in kreiral Zajčevega Nikolo Šubića Zrinjskega pri prvi izvedbi tega dela 1876. Dne 15. maja 1878, pri predstavi Hugenotov, so se ti trije Slovenci poslovili od zagrebške publike, pozdravljeni z največjimi simpatijami. Nolli je nastopal v Zagrebu tudi pozneje (1880 in 1886) in vselej je vzbujal navdušenje s svojo izredno pevsko umetnostjo.

V tem obdobju je delovala v Ljubljani Zagrebčanka Dragojla Ody; prej je nastopala v Zagrebu v opereti, potem pa odšla v Ljubljano. V Arhivu Hrvatskega narodnega gledališča je ohranjen prepis slovenskega Spričevala, ki ga je 1885. l. izdal odbor Dramatičnega društva in podpisal predsednik dr. Josip Stare. Tam je potrjeno, da je Odyjeva nastopila v Ljubljani 10. oktobra 1869 in sodelovala potem osem let pri slovenskih operetah, igrar in komadih s petjem in to z največjim uspehom, prav posebne zasluge pa si je pridobila kot pedagog s poučevanjem mladih slovenskih igralk in tako prispevala k napredku slovenske gledališke umetnosti. Za tem je bila Odyjeva ponovno član zagrebškega gledališča od 1878 pa do ukinjenja Opere 1889.

Medtem ko so med Zagrebom in Ljubljano že obstajale take vezi, kar se tiče izmenjave interpretov, pa glede repertoarja enake vzajemnosti ni bilo. V Ljubljani je Dramatično društvo izvedlo dela nekaj hrvatskih pisateljev (I. Kukuljević, J. E. Tomić; neuspela tragedija bana J. Jelačića Rodrigo in Elvira, napisana v nemškem jeziku, je bila uprizorjena prej v slovenskem kakor v hrvatskem prevodu), Zagreb pa v vsem času starega gledališča na Markovem

trgu (do 1895) ni prikazal niti enega samena slovenskega dela, čeprav bi mogel seči v takrat že razmeroma velik slovenski domači dramski repertoar.

V tem pogledu je prišlo do spremembe za časa uprave intendanta Miletića, kateremu hrvatsko-slovensko bratstvo ni bilo samo patriotična fraza, temveč trden temelj za konkretno medsebojno aktivnost. Že v prvih dneh Miletićeve uprave, še v starem teatru, je gostoval Ignacij Borštnik (16. januarja 1894, Ipanov v Fedori V. Sarduja) in ob tej priložnosti se je z zagrebškega odra prvič slišala slovenska beseda. Sledilo je gostovanje njegove soproge Sofije Borštnik-Zvonarjeve (8. marca 1894, Dama s kamelijami A. Dumasa sina), temu pa angažma obeh v začetku nove sezone 1894-95. Miletić v svoji knjigi (str. 54—55) govori o tem gostovanju in angažmaju. Takole omenja Borštnikov uspeh: »*Pokazao se kao sposoban glumac. Bio je pitomac bečkog konzervatorija, ali se je sretno emancipirao od stare deklamatorske škole. Nije doduše bio velikanom prvog reda, ali revan, ambiciozan, moderan glumac, a takav je trebao našemu ensembledu nužno. Glumio je slovenski i potpuno se svidio.*« Ko je prišlo do razgovora o angažmaju, je Borštnik izjavil, da je voljan priti v Zagreb, toda s soprogo. Tudi ona je ob gostovanju dosegla popoln uspeh. Miletić je želel, da bi kot angažirana člana nastopila že v septembru 1894 v »*Lastniku plavžev*« G. Ohneta. »*G. Borštniku činilo se nevjerojatnim, da tako brzo nauče hrvatski. Predložih im, da preko ljeta odu o Glinu — gdje se čisto hrvatski govori — tad će već ići. Oni pristaše.*« Zakonca Borštnikova sta se zares hitro vključila v zagrebški ansambel in zavzela v njem pomembno mesto s tem, da sta kreirala vrsto glavnih vlog v zelo širokem klasičnem, romantičnem, sodobnem konverzijskem in posebno realističnem repertoarju. Borštnik je ostal v Zagrebu do 1918., Zvonarjeva pa s prekinitvami do 1913. leta. V istem času, ko sta bila onadva angažirana v Zagrebu, sta hrvatska igralca, soproga Josip in Jelka Anić odšla v ljubljanski angažma, vendar, zdi se, da se nista najbolje znašla, kajti ostala sta tam eno samo sezono (1894-95). Taki prvi primeri izmenjave umetnikov pa so postajali pozneje vse bolj številni.

Staro gledališče na Markovem trgu je končalo v juniju 1895 svojo častno funkcijo kot zibelka hrvatske dramske in operne umetnosti. Svečan začetek dela v novi reprezentativni stavbi je bil določen za 14. oktober 1895. Na Miletićevo osebno povabilo so prišli k svečanostim iz Ljubljane intendant Josip Plantan in režiser Rudolf Inemann, ravnatelj Narodnega divadla v Pragi František Šubert, režiserja Sava Rajković in Miloš Cvetić iz Beograda, dr. Stanojević in Antonije Hadžić iz Novega Sada, Ivan Lovrić iz Sofije, F. Vakčić z Dunaja, torej predstavniki slovanskih gledališč in kulturno-umetniških društev, glede na državnopravne odnose pa je bila povabljena tudi gledališka delegacija iz Budimpešte. V okviru proslave je tedanji monarh Franc Jožef prisostvoval posvetitvi zaključnega kamna na balkonu gledališča, potem pa je šel na oder, kjer mu je Miletić predstavil ansambel. Takole piše: »*Na to upita kralj intendanta, od kuda sabira svoje umetnike? Nato dr. Miletić odgovori: Širom zemlje, pak od susjednih Slavena, Srba, Slovenaca i Čeha. Kralj reče da je osoblje doista veliko i mnogobrojno.*« (Vse kaže, da mu je bilo posebno »ugodno« sporočilo o Slovanih, zato je bil njegov odgovor tako brez zveze).

Ko so prešli svečani dnevi, je šlo življenje v novi hiši svojo pot. Sledila je vrsta premier in gostovanj, v Miletićevem programu pa je bila še ena točka, ki jo je vsekakor hotel uresničiti. Menil je, da nova hiša ni samo last Zagreba, temveč vsega hrvatskega naroda, pa je dal pobudo, naj bi se prišli z novim

Dr. Stjepan Miletic

gledališčem korporativno, s posebnimi vlaki seznaniti prebivalce ostalih hrvatskih mest, vendar je doživel pri tem razočaranje. »Ogluši se pozivu i drugi najveći grad domovine Osijek, i rodoljubni Karlovac i blizi Sisak, Varaždin i Bjelovar itd.« Izjema je bilo samo Jastrebarsko, odkoder je skupaj prišlo 150 meščanov na predstavo.

V nasprotju s takim ravnanjem hrvatskih mest pa je Miletic z največjim uspehom uresničil misel, da bi odprl vrata nove hiše Slovincem in dal s tem dokaz bratskih čustev dveh narodov. O tej ideji se je Miletic verjetno razgovarjal z intendantom Plantanom že ob njegovem obisku v Zagrebu, o tem pa se je vodila tudi obširna korespondenca, ki pa ni v celoti ohranjena. V arhivu Hrvatskega narodnega gledališča je (pod št. 20031) sedem pisem, ki se nanašajo na prihod Slovencev in tako je mogoče rekonstruirati konkretne podrobnosti.

Miletic je pisal Plantanu 29. oktobra 1895 — torej že dva tedna za tem, ko so odprli novo hišo — in zdi se, da je hotel prirediti za Slovence 10. novembra dve predstavi, dramsko popoldne in zvečer operno, pri kateri bi sodeloval tudi ljubljanski bariton Nolli. To se vidi iz ohranjenega Plantanovega odgovora z dne 31. oktobra, kjer je zapisano dobesedno:

»Kar se tiče nameravanih 2 predstav dne 10. novembra Vam odkritosrčno odsvetujemo 2 predstavi v imenu Dramatičnega društva in to radi tega, ker

bi bilo preveč, ko bi gostje od 3. popoldne do 10. ure na večer z malim premorom 1 ali pol druge ure morali v gledališču ostati. Kakor se bode naše občinstvo veselilo Vaše predstave, zadovoljno bode tudi samo z jedno predstavo in prepričani bodite, da se bode rajše jedne, kakor 2 predstav v tako kratkem času udeležilo. Dalje prosimo, da takrat ko mi pridemo v Zagreb, naš pevec g. Nolli ne nastopi, kajti mi ga doma pri vsaki operi slišimo in bomo rajši Vaše pevcé slušali. — Ako bi Vi hoteli Madame Sans-Gêne in koncem pa zadnji akt Zrinjskega dati za naše goste, bilo bi to najbolje in Vi prihranite nepotrebno priučenje igre Berite novice, katero radi pogrešamo. Oprostite mi, da Vam odkrito svoje in mnenje Dramatičnega društva razložim! — Odličnim velespoštovanjem in srčnim pozdravom Vam udani J. Plantan.«

Na to pismo mu odgovarja Miletić 2. novembra: »Na Vaš cijenjeni list čast mi je odpisati, da je slovenska vesela igra Berite novice na želju g. Hribara u repertoire uzeta za dolazak slovenske braće u Zagreb. Nu kako me g. Hribar u svom jučerašnjem pismu izveščuje, odgoden je dolazak slovenskih gostiju na 24. o. mj. ili čak u prvu polovicu prosinca. Glede popoldnevne predstave tom zgodom udesit ću po želji Vašoj. Odluku Vašu glede g. Nollija primio sam na znanje. Primite uvjerenje moga osobitoga štovanja i srdačno pozdravlje. Intendant S. M.«

Pismo ljubljanskega župana Ivana Hribarja, enega od glavnih organizatorjev slovenskega obiska, je datirano 29. oktobra, napisano pa je v hrvaščini: »Velecijenjeni gospodine! Upravo mi je stigla viest, da nam južna željeznica neće da dozvoli poseban vlak za Zagreb. Pošto pak inače željezničke sveze između slovenskih zemalja i Zagreba nisu povoljne, trebati će nam novih dogovora s južnom željeznicom. Uslied toga neće nam dakako biti moguće doći k Vama u posjete već 10. b. m.; doći pak ćemo svakako 24. studenog ili najkasnije 1. prosinca. Međutim primite uvjerenje moje bratske ljubavi i svesrdnog poštovanja. Odani I. H.«

Miletić mu odgovarja 1. novembra, da obžaluje zaradi odloženega obiska, na to pa nadaljuje: »Stoga Vas, velecijenjeni gospodine, najuljudnije molim, da mi iza kako Vaš dolazak za sigurno ustanovljen bude, izvolite isto najaviti, tako da pouzdano mogu u repertoiru i predstavi ustanoviti, te zagrebačka glasila o dolasku obavijestiti. Mogu Vas uvjeriti, da se zagrebačko stanovištvo osobito raduje posjetu braće Slovenaca koji će im kao vazda biti mili i dobro došli gosti.«

Plantan piše Miletiću 8. novembra: »Čast mi je Vas obavjestiti, da nam je južna železnica danes posebni vlak v Zagreb dovolila in da sem dan 8. decembra za izlet v Zagreb določil in v Beč brzozjavno naznanil.« (Dunaj se sicer drugače nikjer ne omenja, po tem pa kaže, da je bilo potrebno za obisk odobrenje »višje oblasti«, če se ne nanaša to na direkpcijo južnih železnic; op. pisca.) Nadalje prosi, naj bi prišel Adam Mandrović še isti mesec za dva dni gostovat v Ljubljano, hkrati pa sprašuje, kdaj bi moral priti Nolli gostovat v Zagreb.

Miletić mu odgovarja 10. novembra, da je »najavljeni dolazak braće Slovenaca za 8. prosinac uzeo na ugodno znanje.« Obenem prosi, naj bi Nolliju omogočil gostovanje v Zagrebu 13. in 14. novembra, ker je zagrebski bariton obolel. Nolli bi pel Ashtona v Luciji Lammermoorski slovensko ali italijansko, Zrinjskega pa hrvatsko. »Nadam se pouzdano da ćete mi, velecijenjeni gosp. kolega, mojoj molbi već obzirno na bratsku uzajamnost ovih dvaju umjetničkih zavoda kao i našem ličnom prijateljstvu, ako je ikako moguće zadovoljiti.«

Hribar je 17. novembra ponovno pisal Miletiću, ki mu na to (neohranjeno) pismo odgovarja takoj 18. nov. in ga obvešča, da bo za predstavo v čast slovenskim bratom rezerviranih 250 sedežev. »*Glede repertoira zadovoljiti ču u svemu želji milih nam braće Slovenaca, koje ćemo radosno i ushićeno dočekati i pozdraviti u bijelom nam Zagrebu sa srdačnim: Dobro nam došli!*«

Tu je korespondenca prekinjena, oziroma, od tu naprej ni ohranjena.

Ohranjen pa je plakat prireditve dne 8. decembra z naslovom *Svečana predstava u čast slovenskih gostiju*, ki je imela pet delov (opisana je spodaj v Miletićevem tekstu); začela se je ob šestih in končala ob deveti uri.

Dogodka tega dne — od dopoldneva do pozne noči — je Miletić izčrpno popisal v svoji knjigi (str. 56—64) in objavil tudi dokumentacijo (Proglas slovenskega odbora, teksti pozdravnih govorov in zdravic, komentarji zagrebškega tiska, prepovedani nagovor »Pozdrav Slovencima«, ki ga je pripravil August Harambašić in naj bi ga govorili pred predstavo). Iz tega obširnega opisa povzemamo najvažnejša dejstva.

»*Naše glumište čekao je još jedan rijedak svečan dan. Bilo je to 8. prosinca 1895., kadno nas spontano posjetiše u novom kazalištu naša najbliža braća Slovenci predvođeni prvim muževima svojega javnoga života... Braća Slovenci dođoše, da s nama zajedno slave našu radost, pak da nam tako budu ujedno vjesnici krasne samosvojne budućnosti, koja izvire iz čiste sloge dvaju bratskih plemena*«, so uvodne besede intendanta Miletića.

V vseh slovenskih krajih — posebej so omenjene Kranjska, Štajerska, Gorica, Istra in Trst — je objavil slovenski odbor razglas o otvoritvi novega gledališča v Zagrebu in v zvezi s tem vabilo, naj Slovenci obišejo Zagreb. Temu vabilu se je odzvalo okrog 300 odposlancev iz vseh slovenskih krajev in pripotovali so v Zagreb s posebnim vlakom 8. decembra 1895 dopoldne. Na železniški postaji so jih pričakala skoraj vsa zagrebška društva, godbe in tisoči občinstva. Predsednik odbora za sprejem, odvetnik in književnik dr. Franjo Arnold, predsednik hrvatskega pevskega društva, je imel pozdravni govor, zahvalila pa sta se v imenu gostov narodni poslanec dr. Tavčar in ljubljanski župan Hribar. Z njim so dopotovali tudi nekdanji član zagrebške Opere Nolli, urednik Slovenskega naroda dr. Pres in ljubljanski intendant Plantan z večino članov gledališča. Iz Ljutomera sta prišla dr. Volčič in dr. Rozina, iz Radgone dr. Sloj, iz Gorice urednik Gabršček, iz Kostanjevice dr. Hudovernik, iz Brežic dr. Fierbas, iz Celja dr. Vrečko, iz Trsta dr. Tekavčič, Perč, Frančič, dr. Gregorin in še številni drugi slovenski javni delavci.

Opoldne je bil svečan banket v Veliki restavraciji v Gajevi ulici, pri katerem je bilo 800 ljudi. Goste je pozdravil najprej dr. Miletić z zanosnim govorom o slovensko-hrvatskem bratstvu. Poudaril je, da je bilo novo gledališče prvikrat posvečeno ob slovesni otvoritvi 14. oktobra, »*a danas ga evo posvećuje po drugi put čista ljubav dvaju jednakih naroda. Zato će ovaj dan biti vazda zlatnim pismenima upisan u povijest bratimstva Slovenaca i Hrvata!*« — Na to se je zahvalil dr. Tavčar z besedami: »Prišli smo kakor brat k bratu, ki morata živeti pod eno streho!« Govorili so še podpredsednik zagrebškega odbora Jakčin, ljubljanski župan Hribar in Zagrebčan Dragutin Turković. Vsi so poveličevali bratstvo Hrvatov in Slovencev, slovensko idejo in slovensko vzajemnost.

Ob šestih zvečer se je začela svečana predstava. Na prednji strani gledališča je bil transparent s pozdravom dragim gostom, dvorana pa je bila okrašena z

zelenjem in s cvetjem. Predstava bi se morala začeti s prologom pesnika Augusta Harambašića, toda K h u e n o v a vlada je dan prej ta prolog pre-povedala! V tem prologu pozdravlja Harambašić »srodnu braću po srcu i krvi«, poudarja »zajednički mučenički vijenac prošlosti« in kliče: »Već se kod nas smrkava tuđinstvu!« — Namesto tega prologa je bila izvedena svečana uvertura, ki jo je zložil domači glasbenik prof. Moser in je bila prepletena z motivi slovenskih pesmi Luna sije, Po jezeru in Naprej zastava Slave! Predstava se je začela z igro slovenskih pisateljev Josipa Jurčiča in Janka Kersnika Berite Novice, ki so jo v slovenskem jeziku predstavljali člani zagrebške Drame Hermina Šumovska, Dragutin Freudenberg in zakonca Anić, režiral pa je I. Borštnik. Da bi predstavil Slovincem vse veje gledališke umetnosti, je dal Miletić uprizoriti drugo dejanje Demetrove Teute (z M. Ružička-Strozijeva, A. Fijanom in A. Mandrovićem), prvo dejanje Sardoujeve Madame Sans-Gêne (z Ljerkom Šramovo in skorajda vsem dramskim osebjem) in četrto in osmo sliko Zajčeve opere Nikola Šubić Zrinjski (s Kroupom, Brücklovim, Hoferjem in Lesićem). V baletnem prizoru je bila gostom pripravljena posebna ovacija: pred koncem slike so pritekli na rob odra majhni črnici, vsak z velikansko zeleno črko v roki, in se tako porazdelili, da je iz cvetja nastal pozdrav »Živili Slovenci!«.

Med odmorom so si gostje ogledali gledališče, v foyerju v prvem nadstropju pa jih je pozdravil dr. Miletić v imenu hrvatske gledališke umetnosti: »Za ovaj je hram Vaš posjet odlikovanje, a ovaj dan osobit blagdan. Došavši ovamo ne dođoste u tuđinu, već u svoj drugi dom, jer je Vaše umijeće i naše, naše i Vaše. Na zastoru Vlaha Bukovca gledamo i pjesnički lik neumrlog Stanka Vraza, koji je pod krasnom devizom 'Iz naroda za narod' služio jednoj i drugoj domovini svojoj. Tako ima i naše uzajamno naprezanje služiti i slovenskoj i hrvatskoj umjetnosti!« V imenu Slovencev se je zahvalil Miletiću ljubljanski intendant Plantan in poudaril posebno to, da je s hrvatskega odra poslušal slovensko besedo.

Po svečani predstavi so se napotili slovenski gostje v veliko dvorano Sokola za gledališčem, kjer je bil njim na čast prirejen banket in kjer so poslušali spet številne zanosne in rodoljubne govore. Ob enajstih zvečer so jih z baklami pospremili na postajo in s posebnim vlakom so se vrnili v Slovenijo.

Zasluga za to prisrčno in pomembno manifestacijo gre vsekakor intendantu Miletiću. Ob tej priložnosti je srečno povezal slavje gledališča s slavljenjem slovanskega bratstva in vzajemnosti, ki je imela v takratni črni in težki atmosferi kuenovščine in sejanja razdora kar se da močan in prav demon-strativni političen pomen.

To dejstvo je dobro podčrtal ves takratni zagrebški tisk, ki je o dogodku obširno poročal. Značilno je, da je ob tej priložnosti zapisal zagrebški Obzor:

»Došli su nam ujutro, dok su oblaci zastirali naše obzorje, što je naličilo našem sadašnjemu političkomu stanju. No kao da su nam braća donijela svijetlost i vedrinu, jer iza njihovog dolaska pomoli se sunce, i oni ostaviše Zagreb kraj vedra neba puna jasnih zvijezda. Dao Bog, da nam njihova ljubav i bratimstvo pomogne dočekati vedre i lijepe dane, gdje bismo bez obzira i zapreka jedni drugima otvorili srca i posavjetovali se o zajedničkoj sudbini. U tom smislu bila ova slava navjesnica našeg jedinstva i posvemašnjega zblivenja!«

Hrv. zem.

kazalište.

U nedjelju dne 8. prosinca 1895.

Predstava 56. Izvan predbrojke.

Svečana predstava u čast slovenskih gostiju.

Svečana Ouveritura.

Skladao i ravnao č. g. profesor Moser.

Prvi put:

Berite novice.

Vesela igra u osam dejanji, spisala *Dr. K. i Dr. J. Sardo Kermik in Jovji Sarcie*

Glume na slovenskom jeziku članovi hrv. zem. kazališta.

OSOBE:

Kratki, niži uradnik G. Freudenreich. Manica, njegova hći Gdjica. Sumovska.
 Marijana, njegova sestra Gdja. Anić. Doktor Dragić, koncipijent G. Anić.

Vrši se 1. 1864. u Ljubljani.

TEUTA.

Tragedija u pet činova od Dimitrije Demetra.

Čin drugi:

Teuta, druga supruga ilirskoga kralja Gdja. R. Strozi. Srđovlad, poglavica jednog dijela
 Dimitar Hvaranin, poglavica ilir- ilirake vojske G. Mandrović.
 skoga kralja, a kašnje kraj G. Pijan. Pratinja Teutina.

Madame Sans-Gène.

Gluma u tri čina s predigrom, napisali Sardou i Moreau, preveo Nikola Andrić

Čin prvi:

Karolina, kraljica napuljska	Napoleonove sestre	Gdjica. Mihličić. Gdja. Savić.	Gospodja de Mortemart	Gdjica. Ludvig.
Knežinja Eliza			Gospodja de Bassano	Gdjica. Reputin.
Marijal Lefebvre vojvoda od Dantziga	Gdja. Sram.	G. Dimitrijević. G. Milan.	Gospodja de Vintimille	Gdja. Kodulin.
Katarina, njegova žena, vojvotkinj.			Gospodja de Canisy	Gdjica. Frube.
Fouché vojvoda od Otranta	G. Savić.	G. Jovanović.	Gospodja de Aldobrandini	Gdjica. Ebert.
Savary, vojvoda od Roviga, mi- nistar policije			Gospodja de Talhouet	Gdja. Mahalup.
Gospodja Savary, njegova žena	G. Rasković. G. Barbarić.	G. Pavan.	Gospodja de Brignolles	Gdjica. Gregorić.
Gospodja de Bulow			Fontanes, senator	G. Čipca.
Graf Neipperg	G. Zagar.	G. Marković.	Arnault	G. Kirin.
St. Marsan			Raymond	G. Kralj.
Brigade, komornik	G. Freudenreich.	G. Jurčić.	Jardin, carev lovski meštara	G. Anton.
Despreaux, učitelj plesanja			Cop, cipelar	G. Kesterčanek.
Canonville	G. Gregorić.	G. Velić.	Leroy, krojač	G. Dinčić.
Duroc			Gorso, tajni policista	G. Lešić.
Junot	Dvorska gospoda i gospodje. Časnici. Sluge. Igra se u Lefebvroyu dvoru, u Compiègny. Doba: rujan god. 1811.			

Nikola Šubić Zrinjski.

Glazbeno-tragedija u pet činova (osam slika), spjevao Hugo Badalić, uglazbio Ivan pl. Zajc.

Slika četvrta:

Izvadica muški i ženski baletni zbor. „Pas de deux“ plesu gdjica. Grondona i g. Viscusi.

Slika osma. Osobe:

Nikola Šubić Zrinjski, ban hrvatski.	Lovro Juranić	G. Hofer.
Zapovjednik „Pleša“	Alapić	G. Lešić.
Čer, njegova žena	Gdja. Bruckl	G. Kirin.

Hrvatski časnici i vojnici. Turski vojnici, Janjičari.

Medu drugom činom „Teuta“ i „Madame Sans-Gène“ dulja stanka.

Čijene kao obično kod opere.

Blagajna se otvara u 5, početak u 6, a svršetak u 9 sati.

Iz časa Miletičeve uprave je ohranjena tudi obširna administrativna korespondenca, ki jo je v letih 1895-98 vodil njegov tajnik Eduard Schmidt. Po rodu Čeh, je poleg svojega materinega jezika govoril še nemško, francosko in angleško, sčasoma pa se je naučil tudi hrvatsko. Prej je delal v raznih avstrijskih gledališčih in teatrskih agencijah, zato je bil izveden v vprašanih avtorskega prava, tantijem in nabavljanja materiala. Na taka vprašanja se v glavnem nanaša tudi njegova korespondenca, med katero so tudi dopisi, poslani v Ljubljano, vendar odgovori niso ohranjeni. Z Ljubljano je dopisoval pretežno v nemškem jeziku. Objavljamo nekaj izvlečkov iz te korespondence, ki jo je Schmidt redno podpisoval »za intendanta dr. S. Miletića«. To niso nikakršni veliki dokumenti, vendar se iz vsega vidi, da sta ti dve gledališči v praksi skupaj reševali vrsto vprašanj v obojestransko korist.

23. marca 1896 prosi direktorja Oppenheima, naj pošlje za osem dni na posodo nemško suflersko knjigo Straussove operete Netopir, ker se je zagrebška ob selitvi v novo stavbo izgubila, delo pa bi radi hitro prevedli v hrvaščino.

7. oktobra 1896 se zahvaljuje za poslano knjigo Netopirja, ki jo je med tem vrnil; prosi na posodo tekst in partituro Räderjeve burke s petjem Robert in Bertram.

18. oktobra 1896 se zahvaljuje za poslani material za Roberta in Bertrama. Oprošča se, da mu ne more poslati Giroflé-Girofla, ker je Zagreb nima. »Naša biblioteka oper in operet je še v embrionalnem stanju«.

7. novembra 1896 sporoča Oppenheimu, da bo 20. ali 21. novembra premiera Bayerjevega baleta Sonce in zemlja in ga vabi, naj pride nemudoma v Zagreb k razgovoru zaradi dekoracij in kostumov, ki naj bi jih s posredovanjem Oppenheima nabavili na Dunaju.

23. decembra 1896 mu vrača z zahvalo material Roberta in Bertrama, obenem pa mu želi srečno novo leto. — Na tem pismu je dodal Miletić v češčini: »Přiju Vam taki, drahý Pane Kollega, stasní veselí svatky — zdravi, mnoho penez i sve co si možete želit sam.«

6. februarja 1897 dopis direktorja Drame Adama Mandrovića, ki je nado-meščal odsotnega Miletića: »*Slavnoj upravi Dramatičkoga društva u Ljubljani.* — *Sa zahvalnošču primismo material (orkestar, soli in zbor) opere Xenia od Parme, ali partitura manjka. Kako mi je g. operni ravnatelj Faller poslal pred tri dana libretto, držim da je upitnu partituru od vas primio i kod sebe je zadržao. S osobitim štovanjem A. Mandrović.*

V začetku februarja 1897 piše direktor Opere Nikola Faller Viktorju Parmi (nemško) v Ljubljano: »*Dragi prijatelj! Premiera Tvoje opere Ksenija je določena za soboto 27., za njo pa bomo dajali isti večer Cavallerio rusticano. V petek 26. ob treh je generalna vaja, na katero Te najvljudneje vabim. Pristrčno Te pozdravlja Tvoj iskreni Faller.*

21. februarja 1897 obvešča Schmidt Parmo, da bo premiera Ksenije že v petek 26. in da prideta k premieri Emil Berté, založnik z Dunaja, in direktor Gottinger iz Graza.

1. aprila 1897 piše Parmi glede avtorskih pravic za Ksenijo, ki jih zastopa Berté, in pa o tem, da je dobil pismo od direktorja Šuberta iz Prage (Nar. divadlo), ki se za delo zanima.

Nekaj dni pozneje mu telegrafira, da je partitura Ksenije že odposlana v Prago, po njegovi želji pa se prepisuje tudi za Breslau.

15. aprila 1897 obvešča Parmo o avtorskih tantijemah. Sporoča mu, da je izvedba 10. aprila vrgla 371 forintov in da mu gredo od tega 4%, tj. 14,84 for. Izročča mu pozdrave intendanta Miletića, Mandrovića, Fallerja, Hoferja, Vulakovića in Matoušekove.

18. oktobra 1897 odgovarja gledališki blagajnik odvetniku dr. F. Tekavčiču na njegov dopis z dne 6. okt. glede dolga igralca Josipa Anića.

2. decembra 1897 piše Schmidt direktorju Schlesingerju, da potuje v nedeljo 5. dec. v Trst in bi ga rad 4. dec. obiskal v Ljubljani. Prosi za sporočilo, kaj bodo v soboto in eventualno v nedeljo igrali v gledališču.

To je poslednje ohranjeno pismo iz tega obdobja.

Priložnostna predstava igre Berite Novice, prvega slovenskega dela na zagrebški sceni, je ostala osamljena. Šele 11. februarja 1898, v poslednjem letu Miletićeve uprave, so uprizorili enodejanko Antona Funtka, *Za hčer*, prav tako v slovenskem originalu. Glavno vlogo očeta je igral Ignacij Borštnik (bil je hkrati tudi režiser in kajpada lektor), mačeho Milica Mihičić, hčer pa Darinka Bandobranska. Zanimivo je, da so to dramo dan prej uprizorili v Pragi. Zagrebško premiero je komentiral hrvatski tisk kot dejanje slovanske vzajemnosti, kritik Viena pa je poudaril »zaslužen i nepatvoren uspjeh... a ovaj nas faktum napunjuje nadom u bolju budućnost.«

Končno je bilo leta 1900 prvokrat uprizorjeno slovensko dramsko delo v hrvatskem prevodu. Bila je to drama Ivana Cankarja Jakob Ruda (Jakob Ruda); prišla je na zagrebški repertoar vsekakor po zaslugi Ignacija Borštnika, ki jo je prevedel, režiral in igral naslovno vlogo.

Začetek je bil po vsem tem srečno zaznamovan z imenom največjega.

Stjepan Miletić et les Slovenes

L'auteur apporte par cette étude une contribution importante à l'histoire des relations théâtrales entre les capitales de la Croatie et de la Slovénie, c'est-à-dire entre Zagreb et Ljubljana, à l'époque où le directeur du Théâtre national croate était le grand critique et auteur dramatique dr. Stjepan Miletić. La visite à Zagreb de plusieurs centaines de Slovènes vers la fin de 1895, lors de l'inauguration de la nouvelle maison de théâtre, y est étudiée et évaluée en détail. Les documents inédits des archives du théâtre de Zagreb y ont été employés et en particulier la correspondance entre le directeur du théâtre de Ljubljana Plantan et le maire Hribar. Un rôle très important dans les relations entre Zagreb et Ljubljana fut joué par l'acteur et metteur-en-scène Ignacij Borštnik qui après 1894 consacra plusieurs années au théâtre croate et y a fait représenter les premières pièces slovènes. L'article apporte aussi une estimation des rapports de répertoires entre les deux théâtres depuis leurs débuts jusqu'à la représentation de la pièce de Cankar Jakob Ruda à Zagreb (1900).